

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- N. IORGA. — Noul război.
ST. O. IOSIF. — Cîntecul lui Saïdjah (d. Mulatuli).
VASILE POP. — Spre alt tărîm.
P. CERNA. — În peșteră (poesie).
I. SCURTU. — Serbarea lui Ștefan-cel-Mare în școale.
G. VÎLSAN. — Norii (poesie).
N. IORGA. — Cronică.
RED. — Răspunsuri.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

Abonamentul 6 lei pe an

In Editura Institutului de arte grafice „MINERVA“

AU APARUT :

DRUM ȘI POPAS

Note de drum. — Schițe

DE

==== C. SANDU ====

DRUMURI ȘI ORAȘE DIN ROMÂNIA

DE

N. IORGA

PROFESOR UNIVERSITAR

Prețul Lei 2.50

În Editura Institutului de arte Grafice „Minerva“ a apărut un superb Tablou în culori reprezentînd:

SFÎNTA ȘI MAREA VINERI A PATIMILOR

(Ocolirea cu Sfîntul Epitaf. — Biserica Stavropoleos din București)

Reprodus după un tablou de ilustrul pictor român THEODOR AMAN, vrednic să decoreze casa fie-cărei familii.

De vînzare la toate librăriile.

Prețul Lei 2.—

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUB DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
6 Lei pe an

UN SAT IAPONES ÎN EUROPA

Era o vreme cînd nu puteai vedea pe Iaponesi nici acasă la dinșii: afară de cîteva porturi, țara era închisă, și Iaponesul din popor nu cunoștea alt străin decît pe Chines, frate mai mare și dușman vechiu. Acum, de cînd «vințul cel mare al Apusului» — cum zic ei singuri — bate puternic asupra Iaponiei, n'ai nevoie să o vizitezi în izolarea Oceanului ca să-i cunoști locuitorii.

Sînt Iaponesi la Londra, la Paris, și foarte mulți în Berlin, orașul european care li-e mai drag, fiindcă găsește în el mai mult foles de tot felul decît ori-unde aiurea. Fără să mai vorbim de lucrătorii Iaponesi din Statele Unite și din Rusia, care sînt și ele țeri unde nu se prea călătorește.

Am văzut astfel domnișori galbeni cu mustățile și barba rare, cu părul lucios și tare, cu ochii strîmbi avînd lumina foarte neagră, cu mișcări electrice, ca de maimuță sau de panteră, în multe capitale ale lumii. La Haga, am lucrat, la masa lungă a Arhivelor, lingă un tăcut Iapones cu ochelari, care cerceta trecutul țerii sale, după rapoarte ale residenților și ambasadorilor olandesi, cei d'intîiu cercetători și exploatare ai Iaponiei. Am călătorit cu Iaponesi în tramvaiul dela Scheveningen. La Berlin, noi cîțiva Romîni bursieri furăm tovarășii de locuință ai unui *băiat de familie* Iapones care avea toate păcatele băiaților de familie din Europa, apuseană și răsăriteană, adică: petrecea, nu învăța carte, seria minciuni acasă și întrebuița toată viclenia rasei sale ca să stoarcă împrumuturi după împrumuturi, totdeauna pentru întoarcerea acasă, unde fusese chemat telegrafic, de la stăpîna casei, o bătrînă eminamente sgîrcită. La el veniau compatrioții, studenți și funcționari la legăție, cari, aceștia din urmă, încăpeau toți în cabrioleta, cu care mergeau, cu totul indiferenți pentru curiositatea răutăcioasă, să se primble, totdeauna în cilindru și haine negre, la Thiergarten. Ba am văzut chiar în Bucureștiul nostru pe un Iapones, tot așa de corect, trecînd pe dinnaintea Academiei: Nu era pe atunci la noi nici-o misiune militară Iaponesă, și trecătorul, în care lumea va fi văzut un simplu Țigan unguresc boierit, era un călător obișnuit.

Dar ceia ce nu cunoaștem noi Europenii, cari am cetit Madame Chrysanthème a lui Loti, cari străbaterăm știrile despre război și cari am auzit despre minunile picturii și artei decorative Iaponese, e *altă* Iaponie, Iaponia

populară, care e și cea veche de sute și poate mii de ani. Până la aceia e lung drumul și multă cheltuiala.

Cînd deci, într'o zi de Septembrie, un ciudat *pizzicato* de ghitară, care nu sîmăna cu nici-un cîntec de pe lume, mă aduse, în grădina zoologică din Copenhaga, până la o poartă improvizată, în mijlocul unui gard de nuiele, pe care poartă era anunțată expoziția rară a unui sat iapones viu, locuit, am simțit o mare mulțămire de curiositate. Dar era să călătoresc în Iaponia cu un leu și douăzeci și cinci de bani!

Curtea, foarte largă, e închisă în fund de cîteva căsuțe. Copii iaponesi, foarte drăgălași, cu plete, gene lungi negre și obraji cari nu sînt de loc galbeni. ci trandafirii, se primblă, duși de mîna de un paznic al grădinii; se primblă cu multă maiestate, ciripesc în limba lor ciudată, se înfurie și țipă tot așa de ascuțit ca și copiii noștri. În dreapta, o mare estradă grosolană de scinduri albe: e *scenu*, căci aici se dă reprezentație, de cîntece, de comedie, de tragedie, de luptă cu bețele, și de boscărie.

Nu vă gîndiți la Sada-Iaco. «marea tragediană» ce știe să moară așa de zguduitor și pe care Bucureștenii bogați sau risipitori au putut s'o vadă și ei mai anii trecuți. Acesta e teatru popular, așa cum se găsește în sute și mii de exemplare în orașelele și satele îndesate ca boabele pe ciorchină ale Iaponiei și pe care-l vede acolo orice om de rînd, plătind puțin sau chiar nimic.

Cîntăreața care m'a ispitit să vin e așezată pe un scăuieș. Are ace în păr — se poartă și ace a căror gămălie de sticlă goală cuprinde ape colorate — și e înfășurată într'o rochie lungă și strîmtă, care nu sîmănă de loc cu rochiile de paradă ale aristocrației, pe care sînt țesute în argint și aur toate lucrurile de pe lume, dela crab până la capul de mort. Ține ghitara cu o vădită deprindere de cochetărie și, pișcîndu-î strunele, mormăie cu un glas foarte suptire și blînd o arie fantastică: pare un elf de pădure care ține în mîna un bondar ce zbîrnăie și-și potrivește glasul de glumă după al lui. De ascultători, public de tot felul, nu arată să-î pese prea mult: ochii negri privesc în aer spre țara unde așa se cîntă *serios*.

Apoi ca o vijelie trece pe scenă: într'o acțiune neînțeleasă — că nici n'ai vreme să o înțelegi, așa de răpede se frămîntă omuleții! — apar: o foarte cuminte fetiță, care calcă și se uită ca o pisică nevinovată, și doi atleți. Aceștia rămîn stăpîni pe scinduri. Și se luptă.

Par două babe grase și bugede, care ar fi uitat aproape cu totul să se îmbrace. Ca să fie asămănarea și mai deplină, sînt legați la cap. Cărnurile li se string războinic, căci, după cum asigură călătorii, grăsimea aparentă a atleților nu e decît creșterea neobișnuită a mușchilor. Apucă fiecare cite un mare băț de trestie, chiuiie sălbatec cuvinte care se mîntuie printr'un guierat, și își rup cu cea mai mare conștiință, cu o cinste pe care nu o cunoaște atletismul european, armele pe spinarea asudată.

Cedant arma togae... Priveliștea se schimbă. Un adolescent cu fața vicleană

vine și clădește pe nasul său, pe buza sa de sus, pe bărbie, de-asupra unui bețișor, cele mai rare construcții ce se pot închipui, în care intră tablale, și cește, și linguri, și tot ce trebuie unui Iaponec cu stomachul mic ca să-și bea ceaiul de toate zilele.

Reprezentăția continuă ceva mai departe. În vârful unui chioșc, împodobit cu felurite lanterne de hîrtie colorată, apare un meșter boscar, care nu-și coboară arta rîzînd. El împrăstie în aer o zăpadă de hîrtiuțe albe, printre care mișcă, mlădiindu-se cu silinți mari în toate părțile, evantaliul, care e bastonul Iaponesului. Ca să înțelegi perfecția jocului său, îți trebuie cunoștinți pregătitoare, pe care ne avîndu-le nimeni din public, el rămîne rece. Căci acest galben bărbat cu atitudinea de profesor a arătat barbarilor europeni, cari au plătit un franc și 25 de bani, vestitul *zbor al fluturilor*. Bucățelele de hîrtie au căpătat întîiu supt degetele sale dibace oarecare înfățișare de fluturi, și mișcările savante ale evantaliului fac pe acești fluturi să se caute în văzduh, să zboare unul lingă altul, să se așeze împreună pe florî, să se înnalțe și să se coboare.

Altă schimbare de scenă. După fluturul fals, iată rața autentică, o frumoasă rață de Iaponia plutind într'un heleșteu meșteșugit, unde-i ațîță lăcomia peștișorii roșii. Alt boscar ține pasărea cu un frîu de ață. Rața înghite într'o clipă pe toți peștișorii și, în clipa următoare, supt apăsarea degetelor maestrului, îi dă înapoi pe iarbă, tot viu. Numai la actul al cincilea îi e îngăduit să-i minince. Marea șiretenie stă într'aceia, că rața e foarte flămîndă și nu mestecă, că gîtul îi e strîns cu ața de-asupra rinzei și că meșterul, care rîde cu atîta înțeles, liberează îndată pe prizonierii rății.

Lingă «scenă» s'a înnalțat un bazar, după chipul și asemănarea vechilor prăvălii de-acasă, mai mult o fațadă între scînduri albe. Mărfurile sînt stofe și acele mărunțișuri de lemn, de lac negru, de bronz, cărora li se datorește marea reputație a artei industriale din Iaponia. Și aici, cu toate că e de față «antreprenorul satului», un Olandes unsuros, împodobit cu o cocoasă, cu toate că clienții nu s'ar pricepe a țirgui lucruri așa de puțin obișnuite în forma lor autentică, — prețurile sînt foarte mici. Cu alt franc și 25 de bani, cumperi o cutie foarte drăguță, de un lemn ca al teiului nostru, dar mai întunecat, prinsă în încheieturi, fără să se fi prelins o picătură de clei și acoperită cu delicate aplicații de lemn lustruit.

În bazar publicul se întîlnește cu toți artiștii: și chitarista, și fetița-pisică, și boscarul cu fluturii, și cel cu rața, și echilibristul ceștilor de ceai, și atleții-babe.

Căsuțele, cu păreții ușori de lemn, cu ferestrele date în jos și avînd, drept singură mobilă, rogojine, paravane și cutii, nu cuprind decît meșteri, foarte absorbiți în lucrul lor. Ei taie cu briceagul, înceleie, lustruiesc, cu regularitatea unor mașini și cu gustul unor artiști.

Un vînt rece de toamnă bate asupra grădinii, și într'una din căsuțele șubrede o Iaponecă cu dinții negri și cu sprincenile rase se strînge friguroasă

de-asupra unei cutiute cu jar, ca acel *scaloino* portativ, care era încă până mai ieri singura sobă a Venețienilor.

Și acești oameni mărunței și naivi în aparență, grămădiți până la un număr de peste 40 de milioane în săracele și asprele lor insule vulcanice, rîvnesc astăzi Împărăția raselor galbene din Răsărit.

Sînt oameni destoinici și originali în civilizația lor; binele lor nu ni face nici-un rău nouă. Să-î ajute Dumnezeu!

N. IORGA.

CÎNTECUL LUÎ SAÏDJAH

— DUPĂ MULTATULI —

Eu nu știu unde am să mor.
 Văzuî marea cea mare la țărml mării
 Cînd tatăl meu m'a dus acolo
 Să facem sare—
 De voiu muri pe mare
 Și de m'or asvîrli în apa-adîncă,
 Veni-vor chiții lacomi,
 Vor înota în preajmă-mî și vor întreba:
 Care din ei să'nghită leșul
 Ce cade către fund?—
 Eu nu voiu auzi.

Eu nu știu unde am să mor.
 Văzuî arzînd căsuța luî Pa'ansu, —
 El însuși puse foc,
 Și-a fost eșit din miști —
 De voiu muri în flacări,
 Cădea-vor birne-aprinse
 Pe leșul meu —
 Și-afară vor fi țipete grozave
 De oameni, cari aruncă apă,
 Ca să omoare focul —
 Eu nu voiu auzi.

Eū nu știu unde am să mor.
Văzuī cāzīnd pe micul Si-unah din pom, —
El culegea un rod al pomului
Să-l ducă maicei sale —
De voiū cădea din mărul cel înalt,
Zăcea-voiū mort lingă tulpina lui
Ca Si-unah, —
Dar mama nu va plinge, ea e moartă
Ci alții vor striga cu glasul aspru
Uitați-vă, Saidjah e mort! —
Eū nu voiū auzi.

Eū nu știu unde am să mor.
Văzuī mort pe Pa-lisus,
El s'a fost stins de bătrīnețe,
Albite-ī erau pletele —
De voiū muri bătrīn, cu plete albe,
Veni vor bocitoarele
În jurul mieū —
Mă vor boci ca bocitoarele
Pe Pa-lisus, și toți nepoții,
Și ei, vor plīnge cu amar —
Eu nu voiū auzi.

Eu nu știu unde am să mor.
Văzuiū atfīția morți în satul meu :
I-a 'nveșmīntat în haine aibe
Și-apoi i-aū coborīt în groapă —
De voiū muri acasă și m'or îngropa
La capul satului, spre răsărit, pe deal,
Acolo unde iarba crește 'naltă —
Adīnda va veni, și haina-ī de mătase
Încet, încet de tot o să atingă
În treacăt iarba 'naltă...
Și eū voiū auzi.

ST. O. IOSIF.

SPRE ALT TĂRIŢ

În sania care zboară, se razimă a lene, cu spatele către vizitiu, boierul Tudor, înfăşurat așa fel în blană, încît abia i se mai vede nasul; iar ochii abia-i licăresc de sub căciula trasă peste frunte.

Se întoarce de la o vînătoare de lupi și, ca să se încălzească, duce la gură o sticlă cu cogniac. Pune sticla la loc, apoi își înfașă în jurul picioarelor pieile aproape înghețate ale lupilor uciși. Și, fiind-că degetele picioarelor încep să-î amorțească, el mai scoate odată sticla și trage o înghițitură strașnică.

Înviorat de căldura lăuntrică, ar scoate o țigare să fumeze, dar renunță la fumat, din cauza lenei; și cu gîndul la chilometrii ce-l despart de casă, se lasă molatec pe coasta dreaptă.

Vizitiul, cu mustățile mărite de chiciură, cu genele albite de ger, dacă n'ar mișca din cînd în cînd brațul drept cu biciul, ar părea țapăn, înghețat pe capră de frigul cumplit ce domnește.

* * *

Boierul suferă de ger. Picioarele până aci usturătoare de reci încep parcă să i se încălzească. El simte cum somnul pare că vrea să-l fure. Ca prin vis îi trece prin minte gîndul că o adormire în sanie pe așa ger ar fi o adormire pe veci; dar tot ca prin vis i se părea că zîmbește de gîndul ăsta și se vede parcă dînd din umeri: «ei așa! parcă moare lumea numai cu una cu două...»!

E gata să adoarmă, dar de-odată simte că nu e singur și, de și este cu ochii înpăinjinăți de somn, vede în sanie, la stînga sa, un tînăr palid, fără mustăți, învelit într'o blană largă și ținînd în mină ceva care aduce cu un baston sau o spadă.

Stăpînului saniei îi pare foarte curios cum acest mosafir s'a urecat fără a fi observat, dar se simte așa de atras de vecinul său, încît pare că un fel de simpatie îl încălzește. O căldură neexplicabilă molesitoare, îl cuprinde, pornind de la extremitățile trupului său spre inimă. E o adevărată atmosferă de simpatie aceia ce răspîndește în jurul său tînărul necunoscut cu înfățișarea sa blindă, dar rezervată.

Boierul stă la îndoială: să între în vorbă cu el sau nu? Acuma îi pare că chiar cunoaște de unde-va pe acest strein. În sfîrșit, împins de prietenia ce-î inspiră tînărul necunoscut, Tudor înclină capul spre el și, oricît de stranie îi pare situația în care e, zice politicos:

— «Mi se pare,—mă ierți de îndrăsneală—, mi se pare că te cunosc, ne-am mai întîlnit noi undeva... știu și numele d-tale... Ești... domnul... domnul...»

Tînărul, în loc să-și spună numele, răspunde simplu, cu o voce melodioasă ca de femeie:

— Da, d-le Tudor, ne-am întîlnit de mai multe ori!...

— «Dă-mi voie să-mi amintesc: unde? Ne-am întîlnit întîi în... Bre ce uituc sint!»

— «E ușor de amintit, d-le Tudor: în călătoria d-tale pe Marea Baltică... A fost o ciocnire de corăbii... eram chiar lângă d-ta...»

— «Aha, da, parcă... parcă-mi amintesc... da, da, îmi pare că ne-am văzut...»

— «Da, erai să te înnece!»

— «Parcă-mi amintesc... și cu toate astea, parcă nu!.. Curios.»

— «Apoi ne-am văzut în timpul unui duel cu pistolul: ai primit un glonte care era să-ți atingă inima. Eram lângă d-ta și m'ai privit în față zîmbind. Trebuie să mă recunoști.»

Boierul Tudor stă să-și amintească, dar nu răușește și zice:

— «Îmi pari foarte mult cunoscut, dar să mă trăsnească D-zeu dacă-mi amintesc.»

— «Ei, trebuie să mă cunoști: pană și în timpul războiului ne-am întâlnit. Nu ții minte? O ghiulea de tun era să-ți iea capul; dară nu te plecați instinctiv, erai mort! Am văzut de aproape: eram lângă d-ta.»

— «Așa-i, chiar așa e!» zice boierul puțin cam încurcat. «Dar d-ta pari tînăr, și de atunci e cam mult. Cum se face...»

Unde erai d-ta de m'ai văzut?»

— «Eu? Treceam tocmai pe lângă d-ta... Ca să vezi cît te cunosc de bine, îți voi aminti de vinătoarea de urși făcută de prefectul, amicul d-tale,—eram acolo, dar nu cu invitație oficială.»

«Mai știți? Îți mai amintești cum un urs a rupt în brațe pe un vînător, și cum, cînd s'a repezit asupra dumitale, i-ai implîntat cuțitul în inimă?! Puțin lipsea și te zdrobea! Era enorm ursul.»

— «Ei comedie! Vezi bine frate, noi sîntem cunoscuți vechi. Dar să mă bată Dumnezeu dacă-ți știu numele; nu se poate: trebuie să facem cunoștință în lege. Îmi știți numele; acuma spune pe al d-tale...» Și Tudor și scoate în pripă mînușă, spre a întinde mîna sa necunoscutului. Tînărul la rîndu-i, îi întinde o mîna subțire de o delicatețe femească și zîmbește melancolic. Dar zîmbetu-i e așa de frumos: un suris ca de fecioară suferindă. Tudor privește în fața Necunoscutului, și se simte privit până în suflet de ochii negri, adînci și triști.

Tudor, uimit, ca în fața unei femei superioare, duce pripit mîna la cravată; cu un gest își svîrlă chiciura de pe mustăți, se încheie la haină să fie corect, și timid apucă mina întinsă. Mina e ca minuța unui copil, într'a lui. Ochii Necunoscutului licăresc ca un suris prin lacrimi, în obrazul devenit de o ideală frumuseță.

— «Jată-mă», zice Tudor închinîndu-se respectuos, «dar matale ești o... o doamnă... Te rog să mă erti... dar ești o adevărată amazonă: cultivi toate sporturile. Asisti la dueluri, la naufragii, ieși parte la războaie, la vînătoare... Dar nu-mi pot explica... cum o așa tînără frumuseță se poate împăca cu violența sporturilor de acest fel.»

În clipa aceasta doi enormi lupi sar din amîndouă laturile ale drumului: unul asupra vizitiului, altul asupra lui Tudor.

Până să-și dea seama de grozava primejdie, Tudor zărește o spadă licărind

ca un fulger în mîna tînărului, și vede lupii atinși de spadă căzînd trăzniți în drum. Mișcările au fost așa de răpezi, încît Tudor stă uluit ca în fața unei minuni, cînd vede spada dispărînd sub mantaua Necunoscutului... Drept orice vorbă, scăpatul, fluiera ușor, admirativ, apoi zice :

— «Să fiu afurisit!... pardon, domnișoară... doamnă, dacă am mai văzut așa înțeleală de mișcări! Matala ai fi un maestru de scrimă, cum n'am mai văzut... Eu sint un trăgător de prima forță; dar... așa ceva... nu! n'aș putea executa. Mulțumesc pentru viața vizitiului meu, și pentru viața mea.»

— «Oh, nu face să vorbim... să lăsăm astea...», zise Necunoscutul, zîmbind melancolic.

— «Nu face?... adecă așa e... Dar aș dori să știu cui datorese viața mea... Cu cine am onoarea, fericirea!... Cu cine?..»

— «Cu plăcere... Dar mai nainte voi spune cum sint numită de cei ce vorbesc de mine:» zice tînărul și face o pauză scurtă.

Tudor se simte cu totul atras de ciudata ființă. Parcă-i vine să-i ia mîna, să i-o strîngă... Parcă s'ar simți fericit să se sprijine de noul său amic și nu îndrăznește. Presimte că nu are să fie un nume plăcut numele ce-l va auzi, și, cu toate astea, dorește să-l audă; de aceia stă cu privirile ațintite la Necunoscut, ca hipnotizat de adîncimea ochilor negri, mari și catifelati ai tînărului.

— «Mă numesc», zise Necunoscutul, cu glas melodios, privindu-l blind—, «mă numesc după cum este și țara. În Franția am un nume feminin, în Germania am un nume masculin. În România tot feminin. În Norvegia...»

— «Dar cine ești! Spune mai iute, te rog!... Dacă ai fi ori cine, eu te-aș stima, te-aș iubi. Te rog nu-ți fie teamă... te rog, spune: cum te numești?!»

— «Mă numesc Moartea» zise cu o simplitate blindă ciudata ființă.

Tudor, auzînd acest nume, se așteaptă să simtă o răceală, o repulsiune oarecare. Însă dinpotrivă, în loc de răceală percepe o senzație de căldură plăcută, pornindu-i de la inimă spre extremitățile corpului. Sub impresia aceasta, el se inclină zîmbind și zice:

— «Sint încîntat, încîntat. Ah dar d-ta ești un înger! Sint încîntat, fericit!..»

Tînăra femeie inclină din cap ușor, grațios și zîmbește iar, cu un zîmbet ce pare că strălucește ca prin lacrimi din ochii mari, adînci.

— «Dar», zice Tudor devenit de-odată vorbăreț, «dar nu-mi pot explica visita d-tale. Parcă-mi vine să cred, și parcă nu-mi vine să cred că matala te-ai ostenit anume pentru mine.»

— «Am venit pentru d-ta, Tudore.»

— «Vezi?.. Nu știu cum să zic, dar mi se pare acum ca și cînd ași fi avut o presimțire că o să vii... Parcă te doria!.. Știi!? acum mi-ar fi părut așa de rău, foarte rău, dacă veniai pentru altul... Să nu te superi... dar restul omenirii nu te cunoaște. Toți te închipuesc sub o formă nefrumoasă, pe cînd pentru mine ești așa de blindă, așa... cum să zic? nici n'am visat măcar vre-o dată o ființă atît de suavă...»

Fără să-și dea seama de ceia ce face, el îi iea mîna și o sărută, apoi urmează... Uite ce minuțu mică, ce delicată!.. Ah! dar asta nu mai e o mînă,

e un erin! un erin alb!.. Dar ochii matale! Ce minunați!.. Pe cinstea mea, ai niște ochi, niște ochi dumnezeiești! Dar obrăjorii! dar gurița! dar zîmbetul ăsta!.. Așa frumuseți există oare? Nu sînt poate nebun?! Nu visez eu acuma. Ah, visez! căci numai visînd se poate vedea atîta gingășie. Visez! Visez, de sigur!

— «Nu, nu visez!..» zice străina blind, «nu visez!».

— «Nu se poate! nu se poate, că așa o zîină! așa un înger! să fie... sa fie... cine zici că ești?!..»

Ea îi zîmbește și cu o privire tristă, dar neînchipuită de frumoasă, îl pătrunde pînă în inimă și, fără a rosti vr'un cuvînt, dă din cap afirmativ.

— «Fie!» zice Tudor... «dar, Doamne, cum poți fi așa de frumoasă?! Cum poți avea un zîmbet așa răpitor de minți? Cum se poate închipui așa gingășii Dumnezeiești? Pentru mine ești dar aci?! Așa o minune s'a coborît din cer pentru mine?.. Dar eu mi-aș da sufletul ca să fie adevărat... Spune drept... te rog, mă lași să-ți sărut ochii ăștia minunați?...»

Străina tace: dar întregu-î chip e un zîmbet melancolic, dulce: întreaga ei ființă radiază un farmec așa de dulce, încît o vrajă pare a cuprinde mîntea și inima lui Tudor. Fără să-și explice cum, el îngenunche înaintea ei. La o mișcare făcută de ea, ca să-l ridice, mantaua ei se desface, și el vede, într'un costum ca de gază și zefir, cel mai minunat corp, cea mai splendidă întrupare a frumuseții de forme... Frumuseța asta nemai visată, chipul ei oval, zîmbetul guriței și al minunaților ochi triști-negri, și magnetica radiare a acestei frumuseți: toate astea l-au făcut să uite cu cine este. Îi pare ceva așa negrăit de frumos, cum numai în basme a pomenit. Fără a judeca, el înalță brațele încet, împreunîndu-le, ca spre a se închina ei; dar zîna îi desface brațele, le ridică și și-le pune pe după gît. El cuprinde albul gît și simte căldura catifelată a îngerescului corp, și, prin porii, prin nări, aspiră mirezmele ce răspîndește negrul ei păr lung. El închide ochii și încet se înalță spre zîină să o sărute: și parcă îl doare sufletul de atîta fericire. Simte cum ea îl cuprinde în brațe moi, calde: îi pare că simte obrazul ei cum se apropie de al său, și de pe parfumul suav ce i se apropie de buze, simte ca ea își apropie gurița ei să-l sărute. Sînt petale de roză buzele acestea care-l ating. Și sărutul lor e așa de parfumat, așa delicios și așa de amețitor de dulce, și se prelungește atît de mult, încît inima lui Tudor se strînge, și-l doare parcă pînă în creier. Apoi îi cuprinde o amețeală, mîinile i se desfac de după gîtul ei, și e gata să leșine.

Ea îl susține, și-l readuce la viață cu o privire blindă a dumnezeieștilor ei ochi. Surîsul ei, obrajii ei, ochii, fruntea, buzele sunt minuni de gingășie; și pe fondul negru al mantalei în care zîna stă răzîmată ca adîncită pînă la umeri, corpul ei reiese luminos ca o armonie de frumuseți sculpturale, aproape transparent, fosforescent.

El o privește: ar voi să se închine la arătarea aceasta supra-imaginară, și, cînd zărește din nou fața ei îngerească aplecată asupra lui, cînd vede zîmbetul ei îngeresc, o senzație așa suavă îl coprinde, încet își aude inima cîntînd aiurîndă

de fericire în piept. Zina se apleacă spre Tudor cu castitatea Prea-curatei Fecioare, își apropie din nou buzele ei de ale lui și într'un sărut negrăit de dulce îl amețește într'atit, încît, el, supt dezmierdările ei, se simte delirînd de fericire. El ghicește că în sărutarea asta își dă sufletul, și, spre a mai zări odată dumnezeiasca arătare, deschide ochii. Întîi simte, apoi o vede cum ea îl sărută, privindu-l cu nețărmită iubire: ochii ei par mai negri, mai adînci și mai frumoși; ei par a-și cufunda adîncul lor misterios prin ochii lui, prin creierul lui, pînă adînc în sufletul lui. Pe el îl doare atîta fericire supra-omenească. Simte cum supt desmerdările acestea mintea i se rătăcește și totul nu mai e decît un neînchipuit dulce delir; și-i pare că sufletul, inima, creierul și toată ființa, i se evaporează.

Ea încetează sărutarea și cu o privire îl readuce din nou la viață.

Lui îi pare că în gînd vorbește zinei... și-î zice :

«Cit de frumoasă ești! mai sărută-mă! mai... mai...! «Mă iubești...? și tot în gînd aude, simte, cum ea îi spune cuvinte care îl amețesc de fericire: șoaptele ei parfumate, aproape pătimașe, le aude în inimă, le simte și le vede în propriu-î creier. Gîndurile cu care îi răspunde ea, sînt senzații neînchipuit de dulci, intraductibile în graiul omenesc. Ea îl sărută pe ochi, pe frunte, pe obraji: fiecă sărutare a ei este pentru el un izvor de fericiri nouă. Îi pare că obrazul său radiază lumină sub sărutările ei: ochii lui văd prin pleoapele închise: văd în adîncul raiului. El aude și vede îngerii cîntînd așa de departe, și încet, încet, parcă pieptul lui se lărgește și tot raiul intră în pieptul lui: pieptul lui e raiul, și îngereștile melodii pornesc de unde îi pare că a fost inima lui. Fiecare pîrticică a corpului său cîntă, psalmodiază de o bucurie supra-cerească. Zina îl sărută pe buze, și de astă dată el simte cum inima, trupul și sufletul lui se topesc, se cufundă într'un delir de fericire. Supt sărutarea magică, el simte cum sufletul și ființa lui se evaporează, se înalță ușor, ușor, se schimbă într'o ființă transparentă și rămîne, în sărutare, pe buzele îngereștii arătări, într'o dulce și supremă cuminecare de fericiri cerești, și ființa lui topită se pierde în melodiile raiurilor.

* * *

Ajuns acasă, vizitiul se dă cu capul de toți pereții: i-a înghețat stăpînul în sanie.

VASILE POP.

ÎN PEȘTERĂ

De pe tavane ntunecate
Tăcute lacrimi cad mereu,
Și par că tot sporesc din greu
Din mari izvoare depărtate.

Suvițe tainice de apă
Spre peșteri drum de ani străbat —
Într'una se preling și sapă
Tavanul șubred și 'noptat.

Dar după ani de picurare
S'au închegat coloane pline :
Eterna bolții lăcrămare
In loc s'o surpe, — o susține.

Tot astfel lacrimi nesecate
In suflete ne-au picurat
Și de furtuni nenumărate
Viața noastr'a tremurat...

Dar azi cînd staū vîrtejuri grele
Să ne răpună ori-ce-avînt,
Noi trecem fără păs prin ele
Și-aproape izbucnim în cint.

Un suflet tinăr ne străbate
Și ne îndeamnă către cer —
Din suferinți abia îndurate
Ne-am făurit armuri de fer.

P. CERNA.

SĂRBAREA LUI ȘTEFAN-CEL-MARE ÎN ȘCOALE

Inițiativa pentru sărbarea aniversării de 400 de ani dela moartea lui Ștefan-cel-Mare, a celui măi falnic Domn romin din cîți au existat vr'odată, s'a luat de către Ministeriul Cultelor și al Instrucțiunei Publice, mulțumită înțelepciunii patriotice a șefului său actual, care s'a știut pătrunde de importanța *educativă* a unei asemenea sărbări pentru generațiile tinere ale neamului nostru. Un alt gînd luminat, închinat și el planului unei comemorări a lui Ștefan, vrednice de el și vrednice de noi, a pus de asemenea amintirea lui în legătură cu ideea *învățăturii*, cu școala : întruparea propunerii, făcută zilele trecute, de-a se înălța în București, din miile de lei ale boierilor vechi și ale bogaților noi, din banii cărturarului și din obolul țaranului, un așezămint de cultură academică pur națională, pentru cei

mai bunii licențiați romîni de peste hotare, ar fi într'adevăr cea mai fericită sărbătorire a nemuritorului Domn moldovean.

Felul cum s'a pornit mișcarea și actul cu care ar trebui încoronată ea, ni bucură sufletele cu semnul vremii celei nouă, ale cărei zori de bine s'au ivit de cîțiva ani. Avem nădejdea că, înlăturîndu-se de aci nainte caracterul *personal* ori *politic*, meschin pe de o parte și nesocotit pe de alta, al sărbătorilor naționale ca aceia dela 2 Iulie viitor, el va fi înlocuit pentru totdeauna cu inspirația adîncă din nevoile *culturale* și *morale* ale neamului. Mai nădăjduim dela Dumnezeu — și dela organizatorii sărbării — că peregrinii cucernici la mormîntul dela Putna vor fi apărați cum se cuvine de revărsarea aceluși potop de vorbiri vanitoase, acelor tulburî valuri de vorbe goale sau nechibzuite, care au compromis în trecut destule zile de prăznuire națională. Căci numai astfel inimile noastre se vor innălța cu adevărat către cerurile albastre în care plutește, cu aureola unei glorii eterne, icoana de patriarh a marelui Domn; numai astfel sufletele noastre se vor limpezi de patimile și de grijile zilei, primind în cuprinsul lor amintirea neuitată a unei sărbători naționale împlinite cu toată cinstea de care-i capabil un neam ce-și înțelege datoria de recunoștință către întemeietorii timpurilor sale de mărire trecută, către luceferii zilelor sale de slavă viitoare.

Deci în locul alergărilor după o șubredă tribună de orator gălăgios, în locul asigurărilor de pe acum ale unor aplause nemeritate, în locul pîngării zilei sfînte cu lăcomia după gloria ieftină a cuvîntătorilor fără de simțire curată și fără de pază la gura lor pornită tot atît de ușor spre ocărirea fraților de omenie ca și spre lauda deșeartă a strămoșilor pe cari nu-i pot venera cum se cade, căci nu-i înțeleg cum trebuie, — în locul tuturor acestor simptome întristătoare de mai nainte, datoria noastră este să ne pregătim pentru sărbare așa precum adevărații creștini se pregătesc de sfintele sărbători ale *Învierii*: postul îl vom înlocui cu renunțarea la cultul stomachului, la scumpele și netrebnicele benchetuirî, iar rugăciunile prin citirea cu evlavie a cărților ce ni spun despre viața și faptele marelui Voevod, a operelor noastre literare — din nenorocire prea puține încă — ce cîntă imnuri de glorie întru pomenirea lui.

În școală mai ales, unde în ziua de 2 Iulie (căci mai curînd, cum cer unii, n'ar fi cu cale) se vor împărți premiile, și unde profesorii și școlarii vor sărbători cu toții însemnătatea praznicului, — n'ar trebui să ne mulțămim cu atît. Ci de pe-acum încă, elevii ar trebui pregătiți asupra vremii lui Ștefan-cel-Mare, prin citirea și interpretarea operelor despre el, care ni stau la îndemină. Profesorii de

limba romină, cei de istorie și, pînă la un punct, chiar cei de religie vor alege cu îngrijire materia de predat supt acest raport, căci a o potrivi cu cerințele programului de învățămînt este lucrul cel mai ușor. Se vor ceti și analiza, prin urmare, poeziile și legendele populare cele mai bune despre Ștefan (vezi colecția lui S. Teodorescu-Kirileanu), apoi puținele inspirații fericite din viața lui Ștefan ale poezilor noștri (în prima linie *Doina* lui Eminescu și *Dumbrava Roșie* a lui Alexandri; mai puțin baladele artificiale și reci ale lui *Bolintineanu*. Ele pot fi cetite, ținînd seamă de vrista elevilor și de prevederile programului, în orice clasă a liceului. Căci, dacă la cursul inferior, în clasa întiîu de pildă, se vor ceti și interpreta numai unele părți din *Dumbrava Roșie*, pe care școlarii le pot înțelege, restul resumindu-se de către profesor, acelaș poem poate servi ca text de analiză literară chiar și 'n clasa a VIII-a. Profesorii de istorie vor insista și ei, la rîndul lor, asupra vieții lui Ștefan, fie la istoria patriei, fie 'n legătură cu istoria universală, fie numai ca termen de comparație cu mindrii eroi și cu epocele de glorie analoge ale altor neamuri, din alte vremuri. Publicațiile despre Ștefan, care vor apare sub auspiciile Ministerului de Instrucție, mai ales istoria populară a lui Ștefan, vor servi de asemenea ca texte de lectură literară la limba romină și ca material profesorilor de istorie. Cît pentru profesorii de religie, aș și dinși prilejuri foarte bune de-a contribui la pregătirea cu folos a elevilor pentru praznicul de la 2 Iulie, prin lecțiuni mai detaliate asupra faptelor cucernice ale eroului creștinătății, asupra luptelor lui cu păgînii și a nenumăratelor mănăstiri ridicate de el, după strălucitele-î biruinți, întru mărirea lui Dumnezeu și întru păstrarea legii noastre rominești.

În cele două luni de Maiu și Iunie, școalele noastre vor fi pregătite astfel mi și mi de suflete curate și de minți luminate întru prăznuirea lui Ștefan, iar binele acestei fapte de cultură și de educație națională se va arăta prin mănoasele roade din viitor, cînd tinerele generații de-acum vor fi ele însele cetățenii țării, muncitorii culturali și ostașii neamului, spre fericirea desăvirșită a căruia o legendă minunată spune că va învia odată din mormînt Ștefan, călare, cu sabia în mină și va da ultimul război, cel mai glorios și cel mai crîncen, de vor inota caii în singe pînă la coamele lor și vor pieri de armele rominești toți dușmanii noștri...

ION SCURTU.

NORII

*Un înger rămas pe pământ, către seară
 Porni spre curata cîmpie cerească.
 Încet filfîră supusele aripi ;
 Acum e de-asupra pădurilor. Singur
 Un ploș îl întrece. Și tot mai adîncă,
 Și tot mai tăcută, e bolta albastră.*

*Un nor îl primește pe perna lui albă
 Și'l poartă prin aerul plin de lumină,
 Dar soarele soarbe culcușul cel moule
 Și îngerul zboară mai sus, că seninul
 Strînsese grăbit strălucită zăpadă,
 Urcase troene pe stînci mișcătoare.
 Acolo, pe-un vîrf rotunjit se oprește,
 Se culcă pe brînci și se uită în juru'i ;
 Privirea'i se'mbată de fermecul lumii...
 Frumoasă și sfîntă natură !
 Ești orb ori nebun de cîrtești împotriva'i...
 Căci ea ca o mamă 'nșeleaptă ne crește,
 Și hrană ne dă din bogatele'i sînuiri,
 Iar cînd obosești, dorim, puce, tot dînsa
 Miloasă deschide lăcașul odihnei...*

*Un praf de opal licărește în zare.
 De sus cad fișii de lumină pîezișe
 De scaldă pămîntul în trîmbe de aur...
 Acum s'a desprins de o stîncă de abur
 Un trup de copil într'un leagăn de spumă,
 Și vîntu 'ntîlnindu-l, pe brațe îl duce,
 Pe alb așternut de mătase-l adoarme.*

*Și-odată, în liniștea mare-a 'nnălțimii.
 Veni ciripind ciocîrlia. Ce, cată
 Un sol al cîntării în țara tăcerii ?
 Atîta mișcare și-atîta tăcere ! —
 O șoaptă măcar nu se-aude, un rîset...
 Arar de străbate un dangăt de clopot,
 Blajin tînguindu-se'n gol, se topește...*

*E seară. În valuri, vin calde arome :
 Oștează cîmpia muncită de brațe.
 Departe, din umbre, se-ăpropie somnul.
 Dar cerul întreg e cuprins de durere,
 Căci mort e frumosu'mpărat al luminii !
 În purpură zace în marginea lumii,
 Și jalnică sire măreț îl îngroapă.
 Aduce zambile în coșuri de aur,
 Pe piept îi presară garoafe de sînge...*

*Un munte de flori viorii se înalță
 Pe 'nchisul mormînt al apusului soare. —
 În cer licărește luceafărul serii.*

*Și îngeru'n largi filfîiri se ridică
 Mai sus, tot mai sus, și se pierde prin stele...*

G. VILSAN.

CRONICĂ

Drama d-nei Constanța Hodoș, *Aur*, cuprinde, în cele patru acte ale ei, scene foarte puternice. În cel d'întăiu vedem pe un zgîrcit ce moare cu gîndul la banii ascunși: pentru acești bani se zbuciumă și toată lumea în jurul lui; și vechea servitoare, Ana, care e sfătuită să fure, de bărbatul ei, circiumarul satului, și care trăiește numai pentru a înălța cit mai sus în școli și, deci, în societate pe fiul ei, Petru, și sora bolnavului, o trufașă văduvă, care se imbunează pe lîngă el, chemată și iertată numai în ceasul din urmă, tot pentru banii din cutie. Ana fură; d-na Cozma, sora, se răpêde pentru același scop și anunță prin ocări în fața fratelui ce s'a lăsat furat, descoperirea: el moare, trăsmit. — În al doilea, tablouri de dragoste curată alternează cu prегătiri întunecate, de conspirație. D-na Cozma stă la curte, tot nemîngiată pentru banii pierduți; Petru a putut ajunge student și e pentru moment acasă; D-na Cozma, care bănuiește pe Ana, are o frumoasă fată, Cornelia, pe care o iubește Petru: atunci d-na Cozma pune la cale o comedie de iubire, menită să aducă descoperirea hoților de «aur»; acrița joacă superior: Petru-i e drag în adevăr. — În al treilea, se face logodna. Petrecerea e întreruptă de vestea grozavă că tâlharii au intrat în sat, călăuziți de o slugă a mortului, care poate să fi gicit în mîna cîui e aurul cel mult. — Al patrulea act cuprinde deznodămîntul: toți au mers la circiumar și-l chinuiesc; Ana-i înșeală dîndu-li aramă acoperită «numai cu aur. Între cei ce năvălesc însă, e și Petru, care e străpuns de un glonț de pușcă. Cornelia moare lîngă dînsul. Vai de cele două triumfătoare pentru «aur»: Ana și d-na Cozma!

Sînt caractere (caracterul lui Petru și al Corneliei e că se iubesc), dialogurile sînt foarte naturale; limba e tot așa de frumoasă ca și în celelalte opere ale autoarei.

În total însă, ca dramă, lucrarea are unele slăbiciuni. Drama trebuie să desfășure o acțiune, care, cu sau fără voia noastră, să ne amestece și pe noi, să ne facă părtenitorii uneia sau alteia din ființele care se luptă și, la urmă, să

ne împacă prin seninătatea, prin restabilirea de armonie a unei încheieri logice, drepte. Său, în așa numitele *Schicksalstragödien*, cînd omul se luptă cu puterile mari, nevăzute, ale lumii și e învins de ele, pe drept sau pe nedrept, înfrîngerea lui ne împacă totuși, de și simțim milă: ne împacă pentru că așa e *necesitatea* care nu se poate îniătura, ne împacă în același chip ca și gîndul la moartea noastră însăși.

Însă în «Aur» nu putem avea simpatii răspiccate pentru nimeni, afară de cei doi tineri cari nu sînt luptători, ci se află în afara de dramă oarecum. D-na Cozma are nevoie de «aur», pentru a trăi în lux, mîndrie și risipă: Ana nu poate șterge prin iubirea ei de mamă — care se arată numai în dorința de a da o carieră fiului iubit — sentimentul de răspingere pe care-l inspiră actul josnic al furtului, chiar de la un zgircit. Faptele rele mari, îndrăznețe, pentru scopuri foarte înalte, nu împiedecă iubirea noastră pentru acela care le-a săvîrșit, jertfindu-se oarecum pe sine, jertfind liniștea și norocul său; dar furtul nu poate ajunge tragic, nu poate sta la temelie unei înțeleștări de suflete cum e drama. Pentru ca «aurul» însuși să devie eroul, ca o manifestare a soartei, a necesității tordeauna biruitoare, ar trebui o altă întindere și alt ton în expunerea conflictului dramatic. Deznodămîntul, foarte energic, nu împacă: amîndouă părțile luptătoare sînt lovite, și lovitura aceasta nu vine de la păcatul însuși, de la greșeala de-a dreptul, logic, ci printr'o întimplare.

Ceia ce nu împiedecă de loc că «Aur» e cu adevărat o lucrare frumoasă și că pe scenă chiar ea poate mișca și zgudui, — dacă ar fi jucată cu toată tragerea de inimă, de actori cari și-ar iubi rolurile.

*

Academia Romîna a votat în sesiunea ei generală, mai ales din inițiativa d-lui Maiorescu, o schimbare a ortografiei ei. Nu va mai fi de acum nici *ó*, *é*, pentru *oa* și *ea*, nici *se* pentru *șt*, și tipograful publicațiilor Academiei vor putea pune la Museu sau topi la turnătorie literă *q*. *A* se va scrie numai așa.

Mai puțin fericite ni se par două hotărîri. După Academie, care poate vota, dar nu constrînge, dacă n'a convins, *i* ar fi să se scrie așa numai la începutul cuvîntului, iar altfel cu *í* (pentru a salva aspectul *Romîn, România*): *î* e însă mai urit decît *í*, și sunetele întunecate se deosebesc mai lesne unul de altul, cînd sînt scrise *u* și *í*, decît cînd ele se înfășează ca *ü* și *î*. Academia a mai desființat scurtarea pe *u* și *í*, ca *noü, oamênî*. Însă aici sînt sunete particulare, căci *ü* nu e *u* și *î* e departe de *í*. De ce am voi să ascundem sunete pe care le avem? De ce am impune încă o convenție ortografică?

«Convorbirile literare» vor apărea cu noua ortografie. Alt cineva n'a primit-o însă pînă acum în părțile ei care se deosebesc de usagiul general. Ca și în materie de limbă, acesta hotărește însă și în ortografie.

N. IORGA.

RĂSPUNSURI

D-lui Crețulescu, avocat, Craiova. — Adresați-vă d-lui Virgil Onițiu, directorul liceului din Brașov și vice-președintele Societății de teatru; dînsul vă poate da toate lămuririle dorite.

Vaideanu, Roman. — Nu e bună.